

Pilsoniskā aktīvisma analīze: racionalitātes un motivācijas

Māris Prombergs

*Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas fakultāte,
Maģistra studiju programma "Sociālā antropoloģija", Latvija*

Ievads. Cēsu novada pašvaldības nākamā perioda attīstības plāna izstrādes kontekstā pēdējā gada laikā ir sarīkotas neierasti daudz publisku diskusiju, kurās dome cenšas iesaistīt iedzīvotājus, lai noskaidrotu pilsētplānošanas problēmas un apspriestu risinājumus. Atsaucoties uz mūsdienu politoloģijas teorijām un Latvijas valsts definētajām prioritātēm, pilsoņu iesaistīšana ir nozīmīga demokrātiskas iekārtas veiksmīgas pastāvēšanas sastāvdaļa. Tāpēc rodas jautājums, kādā mērā un kādā veidā iedzīvotāji iesaistās politiskajos procesos.

Nemot vērā, ka pastāvīga sadarbība starp pārvaldi un iedzīvotājiem Cēsīs nav regulāra prakse un nav izkopta produktīva uz priekšlikumiem un risinājumiem vērsta komunikācija, tad kopējā iedzīvotāju aktivitāte un apmeklējums publiskajās diskusijās ir pavisam neliels. Šis pētījums balstās uz antropoloģisku lauka darbu un ir veikts viena gada laikā – no 2012. gada februāra. Tas atklāj pilsoniskā aktīvisma nozīmi, kā arī atsevišķu aktīvistu racionalitātes un motivācijas, kas sniedz nozīmīgu pieņemumu, lai izprastu problēmas, kas saistītas ar sabiedrības līdzdalību demokrātijā.

Darba mērķis. Noskaidrot, ko nozīmē būt pilsoniski aktīvam iedzīvotājam un analizēt pilsoniskā aktīvisma atšķirīgās rīcības racionalitātes un personiskās motivācijas Cēsu iedzīvotāju vidū. Papildus izmantojot literatūru par jau veiktajiem pētījumiem ne vien antropoloģijas, bet arī citās disciplīnās, ar antropoloģiskām pētniecības metodēm noskaidrot, kādā mērā, kādos veidos un kas pamudina dažus desmitus Cēsu iedzīvotāju iesaistīties un ietekmēt sabiedriskās politikas procesus.

Metodes. Dažādos pētījuma laika posmos un aktivitātēs ir izmantotas tādas pētnieciskās metodes kā līdzdalīgais novērojums, daļēji strukturētas un nestrukturētas intervijas, kā arī pašreflektējoša autoetnogrāfija. Dažādās situācijās un apstākļos es kā pētnieks esmu ieņēmis atšķirīgas pozīcijas, kas ietekmēja mijiedarbību ar informantiem un kuru analīze ir papildinājusi iegūtos datus. Cēsu novada pašvaldības rīkotajās attīstības diskusijās es piedalījos kā nesaistīta persona, kas ieradies uz publisku pasākumu. RTU starptautiskajā arhitektu un pilsētplānošanas vasaras skolā, kas divas nedēļas norisinājās Cēsīs, vadīju darbnīcu, kuras ietvaros tikāmies un intervējām vietējos aktīvistus, kas rīko dažādas kultūrsociālas aktivitātes. Tāpat piedalījos Cēsu novada pašvaldības rīkotajā iedzīvotāju forumā, kurā vadīju apspiežu darba grupu par iedzīvotāju līdzatbildību. Ārpus šiem pasākumiem papildus veicu intervijas ar atsevišķiem cēsniekiem, kas organizē vai iesaistās pilsoniskās aktivitātēs.

Rezultāti. Veiktā pētījuma gaitā ir iegūti dati no dažādu formātu publiskām mijiedarbībām starp Cēsu pašvaldību un iedzīvotājiem, kā arī starp pētnieku un iedzīvotājiem. Apstrādājot iegūtos datus, ir noskaidrotas vairākas racionalitātes jeb atšķirīgās izpratnes, kāpēc katrs indivīds izvēlas būt aktīvs sabiedrības dalībnieks, kas no kopējā iedzīvotāju skaita veido pavisam nelielu daļu. Viens indivīds var iesaistīties sabiedriskās līdzdalības aktivitātēs, vadoties pēc vairākām racionalitātēm, piem., sabiedriskais ieguldījums un apkārtējo augsts novērtējums, personiskas karjeras veidošana un finanšu līdzekļu uzkrāšana un / vai aktivitātes algota darba ietvaros. Būtiskas ir arī vairākas personiskās motivācijas, kuras daudzkārt ir sarežģīti uzzināt, jo ir cieši saistītas ar katra indivīda personisko pieredzi un iegūtajām zināšanām.

Secinājumi. Pilsoniski aktīva iedzīvotāja attieksmes, uzvedība un motivācijas, līdzdarboties sabiedriskos procesos, var ļoti atšķirties, tāpēc pat aktīvo indivīdu vidū nav vienprātības par to, kuri pasākumi būtu jāapmeklē, ar kurām aktivitātēm iespējams panākt vairāk rezultātu, ar ko un kādā veidā būtu jāsadarbojas savu interešu realizēšanā un cik plašs ir mērogs, kādā tie apzinās savas atbildības robežas. Lai arī daudzkārt sarežģīti, pielietotā metode sniedz iespēju piekļūt informantiem un novērot atšķirības starp indivīdu publiski paustajām un personiskajām motivācijām. Noskaidrojot pārstāvēnieciskās demokrātijas situāciju Cēsu iedzīvotāju vidū, būtiska ir sociālā kapitāla analīze, kas palīdz skaidrot, kāpēc informantu vidū pārsvarā pastāv priekšstats, ka sabiedrība sastāv no divām nošķirtām kategorijām, kur vienā pusē ir tauta un otrā – pārvalde.